

A Critical Evaluation of Reading Comprehension Questions in English for Academic Purposes Textbooks: Old versus New Generation

Mavadat Saidi*

Soheila Nasiri**

Abstract

English for academic purposes materials primarily focus on developing and enhancing the university students' reading skills. The current study aimed to evaluate and compare the reading comprehension questions in the old and new generations of EAP textbooks published by SAMT. To this end, the reading comprehension questions in ten EAP textbooks (five old and five new) were identified and categorized in light of Freeman's (2014) taxonomy. The results indicated that almost half of the questions were related to the Content category in the old textbooks while the highest frequency in the new ones belonged to the Language questions. Moreover, Lexical and Implicit comprehension types were the most frequent questions in both old and new textbooks. With regard to the Affect category, the evaluation type was the most common one. The results of Chi-square tests also revealed a significant difference between old and new EAP textbooks in terms of the frequency of content and language questions while no significant

* Assistant Professor of TEFL, Shahid Rajaei Teacher Training University, Tehran, Iran
(Corresponding Author), m.saidi@sru.ac.ir

** MA Student of TEFL, Shahid Rajaei Teacher Training University, Tehran, Iran,
nyahda@gmail.com

Date received: 02/09/2021, Date of acceptance: 28/11/2021

Copyright © 2010, IHCS (Institute for Humanities and Cultural Studies). This is an Open Access article. This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

difference was found considering the effect questions. The findings of the current study carry pedagogical implications for EAP course design and material development.

Keywords: Textbook Evaluation, Freeman's (2014) Taxonomy, English for Academic Purposes, Reading Comprehension Questions, EAP Textbooks.

نقد و بررسی فعالیت‌های مربوط به مهارت خواندن و درک مطلب در کتاب‌های زبان انگلیسی با اهداف دانشگاهی:

نسل قدیم در مقابل نسل جدید

مودت سعیدی*

سهیلا نصیری**

چکیده

منابع درسی در دوره‌های زبان تخصصی بر توسعه و تقویت مهارت خواندن و درک مطلب دانشجویان تاکید دارند. هدف تحقیق حاضر، بررسی و مقایسه‌ی سوالات بخش خواندن در کتاب‌های زبان تخصصی قدیمی و جدید چاپ شده توسط سازمان سمت بود. بدین منظور، دسته بندی فریمن (۲۰۱۴) مورد استفاده قرار گرفت و کلیه‌ی فعالیت‌های مربوط به این مهارت در ۵ کتاب زبان تخصصی قدیمی و ۵ کتاب زبان تخصصی جدید دسته‌بندی شدند. نتایج نشان داد که حدود نیمی از فعالیت‌های موجود در کتابهای قدیمی مربوط به سوالات محتوایی بود درحالی‌که بیشترین میزان فراوانی در کتابهای زبان تخصصی نسل جدید به سوالات مرتبط با دانش زبانی تعلق داشت. علاوه بر این، در هر دو مجموعه، سوالات مربوط به دانش لغوی و درک ضمنی بیشترین میزان فراوانی را داشتند. هم‌چنین، در میان دو نوع سوالات مربوط به تاثیر عاطفی، سوالات مربوط به زیرمجموعه‌ی ارزیابی فراوانی بیشتری داشت. نتایج حاصل از آزمون خبی دو نیز نشان‌دهنده‌ی تفاوت معنادار

* استادیار آموزش زبان انگلیسی، عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت دبیر شهید رجائی، تهران، ایران
(نویسنده مسئول)، m.saidi@sru.ac.ir

** دانشجوی کارشناسی ارشد آموزش زبان انگلیسی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجائی، تهران، ایران،
nyahda@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۶/۱۱، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۹/۰۷

بین کتاب‌های زبان تخصصی قدیمی و جدید از نظر فراوانی سوالات مرتبط با محتوا و دانش زبانی بود گرچه تفاوت معناداری از نظر تعداد سوالات تاثیر عاطفی مشاهده نشد. نتایج تحقیق حاضر می‌تواند برای مولفان و مدرسان زبان تخصصی مفید واقع شود.

کلیدواژه‌ها: ارزیابی منابع درسی، دسته‌بندی فریمن (۲۰۱۴)، زبان انگلیسی با اهداف دانشگاهی، سوالات خواندن و درک مطلب، کتابهای زبان تخصصی.

۱. مقدمه

انگلیسی با اهداف دانشگاهی (English for Academic Purposes) بخشی لاینفک در دوره‌های تحصیلی تمامی رشته‌های تخصصی در ایران محسوب می‌شود. در این دوره‌ها که با عنوان زبان تخصصی در مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد، و برخی موارد دکترا ارائه می‌شوند، هدف اصلی، پرکردن خلا موجود بین درک مطلب متون عمومی زبان انگلیسی دانشجویان و توانایی آنها برای مطالعه موثر منابع مرتبط با رشته‌ی دانشگاهی آنهاست (عطایی، ۲۰۰۲). در واقع این دوره‌ها، براساس نیازهای فراگیران پایه‌گذاری شده و مختص رشته‌های دانشگاهی خاصی است تا دانشجویان آن حیطه‌ی علمی را با منابع و متون تخصصی آشنا سازد (Hutchinson & Waters, 1987).

منابع درسی در دوره‌های زبان تخصصی در پیشبرد اهداف آموزشی و یادگیری نقش حمایتی مهمی ایفا می‌کنند (Dudley-Evans & St. John, 1998). عمدتاً این منابع در راستای دستیابی به شش هدف اصلی هستند که شامل موارد زیر است: (۱) پیشبرد یادگیری، (۲) نظام یافته‌سازی فرایند یادگیری و آموزش، (۳) ارائه‌ی بعد نظری در فرایند یادگیری و آموزش در تمرین‌ها و فعالیتها، (۴) ارائه‌ی تکالیف متعدد و با محوریت رشته‌ی خاص دانشگاهی، (۵) بسط رویکرد آموزشی اساتید زبان تخصصی، و (۶) ارائه‌ی مدلی از کاربرد درست و رایج زبان در جامعه‌ی آکادمیک (Hutchinson & Waters, 1987).

در ایران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت) مسئولیت تالیف و توزیع کتابهای زبان تخصصی را عهده‌دار است. این کتابها عمدتاً بر توسعه‌ی مهارت خواندن (Reading skill) و درک مطلب دانشجویان متمرکز هستند (رضایی، تاسه، و علیشاهی، ۲۰۱۶). البته، امروزه خواندن و درک مطلب صرفاً به معنای دریافت معنا در سطح جمله و به شکل لغت به لغت نیست (Grabe, 2009). دیدگاههای اخیر بر لزوم کسب

مهارت‌های حل مسئله تاکید دارند که به توانایی برای شناسایی، درک، ارزیابی، و تفکیک مطالب اطلاق می‌شود. این مجموعه از توانمندی‌ها نیازمند تفکر انتقادی و مطالعه‌ی متن برای درک معنای کلی، آشکار و پنهان است (Waters, 2006). تفکر انتقادی (critical thinking) در قالب بکارگیری اطلاعات، تجربیات، و دانش برای ادراک پیش‌تر، مطرح کردن سوالات عمیق، و حل مسئله تعریف می‌شود و نیازمند درک متون به شیوه‌ای پیچیده‌تر است (Liaw, 2007).

یکی از ابزارهایی که برای افزایش تاثیرگذاری و جذاب‌شدن و نیز هدفمندبودن خواندن متون به کار گرفته می‌شود سوالات و فعالیت‌هایی هستند که پس از متن در کتاب‌ها گنجانده می‌شوند (Masuhara, 2013). این فعالیت‌ها نه تنها توانمندی دانشجویان را در درک مطلب مورد ارزیابی قرار می‌دهد بلکه باعث می‌شود تا هر دو هدف خواندن یعنی کسب دانش و لذت بردن از آن حاصل گردد (Willis, 2008). در دهه‌های گذشته، این فعالیت‌ها و سوالات در پرتو چارچوبهای شناختی مورد بررسی قرار گرفته‌اند. یکی از شناخته‌شده‌ترین چارچوبها در این زمینه، دسته‌بندی بلوم (1956) است که شش سطح دانش (knowledge)، درک (comprehension)، بکارگیری (application)، تحلیل (analysis)، ترکیب (synthesis)، و ارزیابی (evaluation) را شامل می‌شود. سه سطح اول، فعالیت‌هایی را دربردارند که از نظر شناختی در سطح پایین قرار دارند و سه سطح دوم، مهارت‌های شناختی سطوح بالاتر را هدف قرار می‌دهند. علیرغم مطالعات موجود که از دسته‌بندی بلوم برای بررسی فعالیت‌های موجود در کتابهای آموزش زبان بهره گرفته‌اند، مطالعات معدودی برای بررسی فعالیت‌های مرتبط با مهارت خواندن، از این چارچوب استفاده کرده‌اند (عدلی و محمودی، ۲۰۱۷). از سوی دیگر، این مدل به طور خاص و منحصر برای تحلیل شناختی تکالیف و تمرینهای مهارت خواندن طراحی نشده است (Freeman, 2014). فریمن با بررسی چارچوبهای موجود، به این نتیجه دست یافت که هیچکدام جامع نیستند و دسته‌بندی جامع و جدیدی را ارائه کرد که در آن، سه دسته‌ی اصلی سوالات لحاظ شده‌اند. البته تا جاییکه محققان اطلاع دارند، غیر از مطالعه‌ی فریمن (۲۰۱۴) و بالغی زاده و ذاکروفایی (۲۰۲۰) هیچ مطالعه‌ی دیگری از این مدل برای تحلیل بخش خواندن در کتابهای آموزش زبان انگلیسی استفاده نکرده است. فریمن (۲۰۱۴) معتقد است باید سوالات مربوط به بخش خواندن در کتابهای مختلف مورد بررسی قرار گیرند. با

در نظر گرفتن این امر و با توجه به نقش مهم مهارت خواندن به عنوان اولویت مهم در دوره‌های زبان تخصصی (عطایی ۲۰۰۲)، مطالعه‌ی حاضر به بررسی فعالیتهای درک مطلب در کتاب‌های زبان تخصصی پرداخته‌است که توسط سازمان سمت منتشر شده و به‌طور گسترده در دانشگاه‌های کشور مورد استفاده قرار می‌گیرند.

دسته بندی فریمن (۲۰۱۴) می‌تواند به عنوان ابزاری برای ارزیابی بخش مهارت خواندن در کتابهای آموزش زبان مورد استفاده قرار گیرد (Charles, 2015). هم‌چنین به دانش تخصصی و حرفه ای اساتید و مولفان کتابهای زبان تخصصی در جهت تعمیق محتوای آموزشی و پاسخگویی موثر به نیازهای دانشجویان می‌افزاید. در واقع، مشخص کردن انواع فعالیتهای مربوط به مهارت خواندن و شناسایی سوالاتی که در طراحی مطالب درسی زبان تخصصی لحاظ شده‌اند می‌تواند به اساتید زبان تخصصی کمک کند تا با انتخابی آگاهانه، تکالیف (tasks) تکمیلی را در مطالب کمک آموزشی و کاربرگ‌های (worksheet) بیشتر بگنجانند.

فریمن (۲۰۱۴) بر لزوم بررسی بخش مهارت خواندن در کتابهای مختلف آموزش زبان تاکید کرده‌است. هم‌چنین، بالغی زاده و ذاکروفایی (۲۰۲۰) نیز ارزیابی فعالیتهای مربوط به متون ارائه‌شده در بخشهایی از کتابهای آموزش زبان را که بر مهارت خواندن تاکید دارند پیشنهاد کرده‌اند. مدل فریمن می‌تواند برای شناسایی کاستی‌ها و نقاط قوت بخش‌های مربوط به تقویت مهارت خواندن در کتابهای زبان تخصصی مفید واقع شود چراکه تمرکز اصلی این کتابها بر تقویت مهارت خواندن و درک مطلب دانشجویان برای موفقیت در دست‌رسی زبانی به متون و منابع به‌روزشده‌ی رشته‌ی تخصصی آنهاست (عطایی، ۲۰۰۲).

۲. مروری بر پیشینه تحقیق

۱.۲ چهارچوب نظری

دوره های انگلیسی با اهداف دانشگاهی، بخشی جدایی‌ناپذیر از دوره‌های تحصیلی کارشناسی، کارشناسی ارشد، برخی مواقع دکتری در رشته‌های مختلف است. دانشجویان در این کلاس‌ها، متون و منابعی مرتبط با رشته‌ی تخصصی خود مطالعه می‌کنند و با مفاهیم حیطه‌ی علمی و کاربرد زبان در جامعه‌ی دانشگاهی خاص رشته‌ی خود آشنا می‌شوند تا توانمندی آنها در مطالعه‌ی موثر و درک مطالبی که در کتابهای مرجع رشته

آن‌ها به زبان انگلیسی ارائه می‌شود ارتقا یابد (عطایی، ۲۰۰۲). براساس بررسی که در مطالعه عطایی (۲۰۰۲) انجام شد، دوره‌های زبان تخصصی در ایران نخست در دهه‌ی پنجاه و همگام با نیاز گسترده به زبانی مشترک برای تبادل علمی طراحی و اجرا شدند و دوره‌های آموزش زبان انگلیسی با اهداف دانشگاهی را از آن به بعد می‌توان به سه نسل اصلی تقسیم کرد؛ نسل اول این دوره‌ها با همکاری دانشگاه‌های ایران و مراکز دانشگاهی غربی اجرا و ارائه می‌شد. در سال ۱۳۵۳، دانشگاه تهران و دانشگاه ایلینویز، به طور مشترک ۵ کتاب زبان تخصصی منتشر کردند. یکسال بعد، در فعالیت مشترک دیگری، دانشگاه تبریز و شورای فرهنگی بریتانیا (The British Council) دوره‌هایی را برای دانشجویان رشته‌های پزشکی، داروسازی، فیزیک، زیست‌شناسی، شیمی، ریاضی، مهندسی و کشاورزی ارائه کردند. در دهه‌ی شصت، نسل دوم دوره‌ها همچنان به فعالیت خود ادامه داد. در این دوره، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت) پایه‌گذاری شده و ۸ کتاب را برای دانشجویان پزشکی، مهندسی، علوم اجتماعی، علوم انسانی، علوم پایه، و کشاورزی منتشر نمود. نسل سوم کتابهای تالیف شده برای دوره‌های زبان تخصصی به‌دنبال ارتقای سطح توانمندی دانشجویان در رشته‌ی تخصصی آنها بود. امروزه، سمت با تالیف حدود ۲۰۰ کتاب برای دوره‌های زبان تخصصی از همکاری متخصصان آموزش زبان و حیطه‌های علمی متفاوت بهره‌مند شده و در این زمینه پیشروست (رضایی و همکاران، ۲۰۱۶).

با توجه به اهمیت مهارت خواندن، بهره‌گیری از ابزاری برای ارزیابی فعالیت‌های مربوط به آن می‌تواند در آشکارساختن نقاط قوت و ضعف کتابهای زبان تخصصی راهگشا باشد. دسته بندی‌های متعددی را می‌توان نام برد که صرفاً برای طبقه‌بندی فعالیت‌های مرتبط با مهارت خواندن پیشنهاد شده اند اما به طور گسترده مورد توجه قرار نگرفته اند. به‌عنوان نمونه، ناتال (۱۹۹۶) شش دسته سوالات درک مطلب را برشمرده‌است که عبارتند از درک پایه (literal comprehension)، سازماندهی و تفسیر مجدد (reorganization and reinterpretation)، استنباط (inferencing)، ارزیابی (evaluation)، واکنش شخصی (personal response)، و بیان نویسنده (writer's wording). به طور مشابه، شش دسته سوال دیگر برای درک مطلب توسط دی و پارک (۲۰۰۵)، به نقل از بالغی زاده و ذاکروفایی، (۲۰۲۰) مطرح شده است که عبارتند از درک پایه (literal comprehension)،

سازماندهی مجدد (reorganization)، استنباط (inferencing)، پیش‌بینی (prediction)، ارزیابی (evaluation)، و واکنش شخصی (personal response).

فریمن (۲۰۱۴) به بررسی گسترده‌ی چارچوب‌های موجود در این زمینه پرداخته و معتقد است هیچ دسته‌بندی از نظر تناسب، به طور کامل بر دسته‌بندی دیگر برتری ندارد. او پس از بررسی دسته‌بندی‌های مختلف که بر تمرینها و فعالیت‌های خواندن و درک مطلب متمرکز بودند چارچوب جدید و جامعی ارائه کرده‌است که سه دسته‌ی اصلی سوالات درک مطلب را شامل می‌شود و عبارتند از محتوا (content)، زبان (language)، و تاثیر عاطفی (affect). طبقه‌بندی محتوا شامل سوالات آشکار (explicit)، ضمنی (implicit)، و استنباطی (inferencing) است. زیرشاخه‌ی محتوا شامل سوالاتی است که به درک دانشجویان از مطالبی می‌پردازد که به طور آشکار یا ضمنی بیان شده و یا نیازمند استنباط و نتیجه‌گیری دانشجو هستند. طبقه‌بندی زبان شامل سوالات سازماندهی مجدد (reorganization)، لغوی (lexical)، و ساختاری (form) بوده و بر توانایی دانشجویان برای سازماندهی مجدد اطلاعات، درک متن با تکیه بر دانش لغوی و ساختاری تمرکز دارد. طبقه‌بندی تاثیر عاطفی شامل سوالات واکنش شخصی (personal response) و ارزیابی (evaluation) است. این دسته از سوالات، بر واکنش شخصی دانشجویان و ارزیابی آنها از مطالب ارائه شده تاکید دارند. در مطالعه‌ی حاضر نیز از همین مدل اخیر برای ارزیابی و بررسی فعالیت‌های مربوط به مهارت خواندن و درک مطلب کتابهای زبان تخصصی قدیمی و جدید چاپ شده توسط سازمان سمت استفاده شده‌است که چارچوبی قوی و همه‌جانبه برای بررسی سوالات درک مطلب فراهم آورده و می‌تواند برای یافتن خلاءهای موجود آموزشی در کتابهای زبان تخصصی مفید واقع شود (Charles, 2015).

۲.۲ یافته‌های تحقیقات پیشین

با تکیه بر مدل شناختی بلوم (۱۹۵۶)، مطالعات بسیاری به بررسی فعالیت‌ها در کتاب‌های آموزش زبان انگلیسی در سطوح متفاوت پرداخته‌اند. به عنوان مثال، هم‌چنین، دسته‌بندی بلوم برای تحلیل دو سطح پایه و پیشرفته‌ی کتابهای American Headway و Inside Reading استفاده شده و حاکی از فراوانی بالای مهارت‌های سطح پایین شناختی بوده است (عدلی و محمودی، ۲۰۱۷). یافته‌های حاصل از مقایسه‌ی این دو کتاب نشان داد که از نظر

سطوح دانش، درک، بکارگیری، و ارزیابی، تفاوت چشمگیری بین آنها وجود داشته است درحالی‌که از نظر سطوح ترکیب و تحلیل، تفاوت معناداری نداشته‌اند. در مطالعه‌ی دیگری، روحانی، طاهری، و پورزنگنه (۲۰۱۴) کتابهای Four Corners 2,3 را مورد بررسی قرار داده و سطح پایین شناختی فعالیتها را در این کتابها نشان دادند. رزمجو و کاظم پورفرد (۲۰۱۲) نیز، به بررسی فعالیت‌های مجموعه کتابهای Interchange پرداخته و سطح شناختی بالای تمرین‌های موجود در این مجموعه را گزارش کردند.

از سوی دیگر، مطالعات بسیاری برای ارزیابی کتابهایی که از سوی سازمان سمت منتشر شده انجام گرفته‌است. تاج‌الدین (۲۰۰۵)، به ارزیابی کتابهای زبان تخصصی پرداخته و آنها را از نظر ورودی (input) و خروجی (output) زبانی و رابطه‌ی میان این دو مورد بررسی قرار داده‌است. وی دریافته‌است که کتابهای تالیف‌شده، طرح درس مدون و سازمان‌یافته‌ای را برای تقویت مهارت ترجمه و خواندن و درک مطلب برای دانشجویان رشته‌های مختلف تحصیلی ارائه نموده‌اند. بالغی‌زاده و رحیمی (۲۰۱۱) نیز معتقدند برای ارزیابی کتابهای زبان تخصصی باید به نیازهای دانشجویان توجه شود. در ارزیابی کتاب زبان تخصصی برای دانشجویان رشته‌ی جامعه‌شناسی و با بهره‌گیری از دیدگاه دانشجویان نشان دادند که گرچه کتاب زبان تخصصی آنها توانسته‌است مفاهیم مربوط به دانش واژگانی و دستوری را به خوبی پوشش دهد اما در برآوردن نیازهای ارتباطی و سطوح بالاتر موفق عمل نکرده‌است.

در ارتباط با بررسی مهارت خواندن در کتابهای زبان تخصصی، اخیراً در مطالعه‌ای مرتبط با مطالعه‌ی حاضر، رضایی و همکاران (۲۰۱۶) به بررسی نمونه‌های تفکر انتقادی در سوالات درک مطلب در بخش خواندن کتابهای زبان تخصصی رشته‌های روان‌شناسی، مهندسی عمران، و دامپزشکی پرداخته‌اند. نتایج مطالعه‌ی آنها حاکی از آن بود که حدود نیمی از فعالیت‌های موجود به درک مطلب عمومی پرداخته و بر سوالاتی مبتنی بر تفکر انتقادی تکیه و تمرکز نداشتند. همچنین، آنها نشان دادند از نظر توجه به نمونه‌های تفکر انتقادی در سوالات و فعالیت‌های مرتبط با درک مطلب و مهارت خواندن، تفاوت معناداری بین کتابهای زبان تخصصی این سه رشته وجود نداشت.

از سوی دیگر، مدل نقد مطالعه‌ی حاضر تنها در یک پژوهش (بالغی‌زاده و ذاکروفایی، ۲۰۲۰) برای بررسی کتابی به کار گرفته شده‌است که در بخش خصوصی

آموزش زبان در آموزشگاهها تدریس می‌شود. با بررسی دسته‌بندی‌های مختلف سوالات خواندن در چهار کتاب مجموعه ی Four Corners، محققان دریافتند که رایج‌ترین نوع فعالیت در این مجموعه سوالات مربوط به محتوا بوده و با افزایش سطح زبانی در کتاب‌ها، این سوالات جای خود را به سوالات مرتبط زبانی داده‌اند تا آنجا که در کتاب چهارم این مجموعه، فراوانی سوالات زبانی بالاتر از سایر سطوح بوده‌است.

فریمن (۲۰۱۴) خود نیز، از این دسته‌بندی برای بررسی سوالات و تکالیف و فعالیت‌های مربوط به بخش مهارت خواندن در نسخه‌های قدیمی و جدید چهار مجموعه کتاب سطح متوسط آموزش زبان شامل Cutting Edge، American File، Headway، و Inside Out استفاده کرد. یافته‌های مطالعه‌ی وی حاکی از آن بود که در تمام مجموعه‌ها، سوالات مربوط به محتوا بیشترین فراوانی را داشته‌اند. علاوه بر این، او نشان داد که سوالات مربوط به واکنش شخصی به مراتب بیشتر از سوالات ارزیابی در این مجموعه‌ها گنجانده شده‌اند.

با تکیه بر چارچوب ارائه شده توسط وی و با در نظر گرفتن اهمیت مهارت خواندن در دوره‌های زبان انگلیسی با اهداف دانشگاهی، تحقیق حاضر به دنبال پاسخگویی به سوالات زیر است.

۳.۲ سؤالات پژوهش

۱. کدام سوالات خواندن و درک مطلب در کتابهای زبان تخصصی نسل قدیمی و جدید چاپ شده توسط سازمان سمت فراوانی بیشتری دارند؟
۲. آیا بین کتابهای زبان تخصصی قدیمی و جدید چاپ شده توسط سازمان سمت، از نظر فراوانی سوالات مربوط به سه دسته‌ی اصلی محتوا، زبان، و تاثیر عاطفی در بخش خواندن و درک مطلب، تفاوت معناداری وجود دارد؟
۳. آیا بین کتابهای زبان تخصصی قدیمی و جدید چاپ شده توسط سازمان سمت، از نظر فراوانی سوالات مربوط به زیرمجموعه‌های سه دسته‌ی اصلی در بخش خواندن و درک مطلب، تفاوت معناداری وجود دارد؟

۳. روش انجام پژوهش

۱.۳ طرح

هدف از پژوهش حاضر بررسی سوالات و فعالیتهای بخشهای مربوط به خواندن و درک مطلب در کتابهای زبان تخصصی قدیمی و جدید چاپ شده توسط سازمان سمت از منظر دسته‌بندی فریمن (۲۰۱۴) بود. بدین منظور، طرح توصیفی بکار رفته و با تحلیل محتوا توسط دو محقق، دسته‌بندی‌های مختلف و زیرمجموعه‌های آنها شناسایی و شمارش شد. سپس، از آمار توصیفی (فراوانی و درصد) و آمار استنباطی (آزمون خی دو) برای مقایسه‌ی داده‌های حاصل از تحلیل محتوا استفاده شد.

۲.۳ پیکره: محتوای آموزشی مورد بررسی

ده کتاب از مجموعه کتابهای زبان تخصصی چاپ‌شده از طریق نمونه برداری دردست‌رس برای بررسی انتخاب شدند. از میان این ده کتاب، ۵ کتاب متعلق به نسل قدیمی (چاپ‌شده بین سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۹۲) و ۵ کتاب متعلق به نسل جدید (چاپ‌شده بین سال‌های ۱۳۹۴-۱۳۹۷) بودند. کتاب زبان تخصصی برای دانشجویان رشته‌ی کامپیوتر نسل قدیم (حقانی، ۱۳۸۴) و نسل جدید (حقانی، ۱۳۹۷) شامل ۱۶ و ۱۲ درس، زبان تخصصی برای دانشجویان برق، الکترونیک، کنترل، و مخابرات نسل قدیمی (حقانی، ۱۳۸۴) و نسل جدید (حقانی، ۱۳۹۷) شامل ۲۰ و ۱۶ درس، زبان تخصصی برای دانشجویان رشته‌های فنی‌ومهندسی نسل قدیمی (حقانی، ۱۳۹۲) و نسل جدید (عطایی و همکاران، ۱۳۹۴) شامل ۱۵ و ۱۲ درس، زبان تخصصی برای دانشجویان رشته‌ی تغذیه نسل قدیمی (جزایری، ۱۳۸۹) و نسل جدید (جزایری و فرزانه نژاد، ۱۳۹۶) شامل ۲۶ و ۱۲ درس، و زبان تخصصی برای دانشجویان رشته‌ی آمار نسل قدیمی (فرهادی، ۱۳۸۶) و نسل جدید (بقائی و ظهوریان، ۱۳۹۷) شامل ۱۷ و ۱۲ درس بودند.

کتاب‌های زبان تخصصی قدیمی یک چارچوب مشترک داشتند. در کل این کتاب‌ها، هر درس شامل سه بخش اصلی بود. در بخش اول، یک متن همراه با سوالات درک مطلب صحیح/غلط، چهارگزینه‌ای، و پاسخ باز ارائه شده و با تمرینی بر روی دانش‌واژگان و دستوری براساس متن ادامه می‌یافت. بخش دوم درس صرفاً شامل یک متن و تمرین‌های

صحیح/غلط، چهارگزینه ای، و پاسخ باز بود. بخش سوم نیز فعالیتهای ترجمه شامل ترجمه‌ی یک متن و یافتن معادل فارسی کلمات تخصصی را دربرداشت. به طور کلی، ۵۶۸۲ فعالیت مرتبط با خواندن و درک مطلب در کتابهای زبان تخصصی قدیمی مورد ارزیابی و دسته‌بندی قرار گرفتند.

در مقابل، کتابهای زبان تخصصی جدید نیز با تغییرات بسیار جزئی و قابل اغماض، براساس چارچوب دیگری طراحی و تالیف شده بودند. هر درس با یک متن تخصصی آغاز شده و با سوالاتی برای سنجش درک مطلب ادامه می یافت. سپس در بخش بعدی، دانش‌زبانی دانشجویان مورد ارزیابی قرار می گرفت. راهبرد خواندن (Reading Strategy) به همراه تمرین‌های مرتبط و تمرینهایی برای افزایش دانش لغوی و ساختاری دانشجویان ارائه شده و در ادامه‌ی هر درس، یک متن تخصصی دیگر مورد استفاده قرار گرفته بود که البته همراه با تعداد کمتری سوال برای ارزیابی درک مطلب دانشجویان بود. بخش‌هایی هر درس نیز به ترجمه‌ی یک متن کوتاه اختصاص یافته بود. به طور کلی، تعداد ۳۰۸۳ فعالیت در کتابهای جدید مورد ارزیابی و دسته‌بندی قرار گرفتند که با هدف توسعه و تقویت توانایی خواندن و درک مطلب دانشجویان تدوین شده بودند.

۳.۳ معرفی مدل نقد

مدل مورد استفاده برای بررسی و نقد سوالات درک مطلب در کتابهای زبان تخصصی قدیمی و جدید سازمان سمت در این مطالعه، مدل فریمن (۲۰۱۴) بود. این مدل، سوالات خواندن و درک مطلب را به سه دسته‌ی اصلی تقسیم می کند. دسته‌ی اول، سوالات مربوط به محتوا هستند که سه زیرمجموعه به شرح ذیل دارند: (۱) سوالات مربوط به درک مطلب آشکار که درک فراگیران را از مطالبی مورد سنجش قرار می دهد که به طور مستقیم در متن ارائه شده است، (۲) سوالات مربوط به درک ضمنی که توانایی درک اطلاعات و ایده‌های ارائه شده به شکل غیرمستقیم را مورد آزمون قرار می دهد، و (۳) سوالات مربوط به درک استنباطی که میزان توانایی فراگیران را برای ترکیب دانش پیش‌زمینه‌ی خود و مطالب ارائه شده در متن برای پاسخگویی به سوالات ارزیابی می کند. دسته‌ی دوم، سوالات مربوط به دانش‌زبانی را شامل می شود که خود، سه زیرمجموعه دارد: (۱) سوالات مربوط به سازماندهی مجدد که در آنها از فراگیر خواسته می شود تا مطالب ارائه شده در متن را با

ترتیب منطقی نظم بخشید و یا اطلاعات ارائه شده در متن را به شکل تصویر، نمودار، یا جدول ارائه نماید، ۲) سوالات مربوط به دانش لغوی که توانایی فراگیران را در حدس معنای کلمات و استنباط معنای درست واژگان در متن می‌سنجد، و ۳) سوالات مربوط به دانش ساختاری که بر ارزیابی توانمندی فراگیران برای استنباط قوانین دستور زبان از متن ارائه شده متمرکز هستند. دسته‌ی سوم، سوالات مربوط به تاثیر عاطفی هستند که دو زیرمجموعه دارد: ۱) سوالات مربوط به واکنش شخصی که در آن‌ها از فراگیران خواسته می‌شود تا واکنش فردی و نظر خود را در مورد مطالب ارائه شده در متن بیان کنند، و ۲) سوالات مربوط به ارزیابی که بر توانمندی فراگیران برای ارزیابی و قضاوت براساس معیارهای منطقی از محتوای متون تمرکز دارند. در این مدل، پایین ترین سطح مربوط به سوالات مربوط به درک مطالب آشکار و بالاترین سطح به توانایی فراگیران برای ارزیابی محتوای ارائه شده اختصاص دارد.

۴.۳ روند انجام تحقیق

به منظور دستیابی به هدف تحقیق حاضر، بخش فعالیتهای مربوط به متون تخصصی در ده کتاب ذکر شده توسط هر دو محقق مورد بررسی قرار گرفت. برای شمارش و دسته‌بندی فعالیت‌ها و سوالات درک مطلب، مدل فریمن (۲۰۱۴) استفاده شد که شامل سه دسته‌ی اصلی محتوا، زبان، و تاثیر عاطفی است. زیرمجموعه‌های هر کدام از این دسته‌های اصلی نیز مورد شناسایی و شمارش قرار گرفتند. هر یک از محققان به طور جداگانه فعالیت‌ها را مورد بررسی قرار دادند و ضریب پایایی کاپا (Kappa) $0/98$ حاصل شد. در مورد فعالیت‌هایی که دو محقق در مورد دسته‌بندی آنها اتفاق نظر نداشتند، پیش از ادامه‌ی تحلیل داده‌ها و گزارش نتایج، با همفکری به اجماع نظر رسیدند.

۵.۳ تحلیل داده‌ها

به منظور پاسخگویی به سوال اول پژوهش حاضر، تعداد و درصد فراوانی گزارش شد تا دسته‌ی سوالات درک مطلب که در کتابهای نسل قدیمی و جدید، بیشترین میزان و کم‌ترین میزان فراوانی را دارند مشخص شود. از آنجا که تعداد فعالیتهای خواندن و درک مطلب در کتاب‌های زبان تخصصی یکسان نبود، برای مقایسه‌ی مجموعه‌ی قدیمی و جدید، ابتدا

داده‌های خام، نرمال‌سازی شدند (Biber, Conrad, & Reppen, 1998). بدین منظور، تعداد فعالیت‌ها در هر دسته بر تعداد کل فعالیتها تقسیم و در عدد ۱۰۰۰ (به عنوان عدد مینا) ضرب شدند (Nur Akstas & Cortes, 2008). سپس برای پاسخگویی به سوال دوم و سوم تحقیق، جهت بررسی وجود تفاوت معنادار احتمالی میان کتابهای زبان تخصصی نسل قدیمی و جدید و نیز تفاوت احتمالی میان دسته‌های مختلف سوالات خواندن و درک مطلب براساس مدل فریمن (۲۰۱۴)، آزمون‌های متعدد خی دو با استفاده از نرم‌افزار آماری (SPSS, version 25.0) اجرا شد.

۴. نتیجه و بحث

تحقیق حاضر به دنبال بررسی سوالات بخشهای مربوط به خواندن و درک مطلب در کتابهای زبان تخصصی قدیمی و جدید چاپ شده توسط سازمان سمت بود. همان‌طور که در جدول ۱ نشان داده شده است، در کتابهای زبان تخصصی قدیمی مورد بررسی در این مطالعه، سوالات مرتبط با محتوا (۵/۲۹٪) بیشترین فراوانی را داشتند. این درحالی‌ست که بیش‌ترین میزان فراوانی در کتابهای زبان تخصصی جدید مورد بررسی در این مطالعه، متعلق به سوالات زبانی (۵۵/۹۸٪) بود.

جدول ۱. فراوانی و درصد سوالات خواندن و درک مطلب در کتابهای زبان تخصصی قدیمی و جدید مورد مطالعه

کتاب‌ها	محتوا	آشکار	ضمنی	استنباطی	زبان	سازماندهی مجدد	لغوی	ساختاری	تاثیر عاطفی	واکنش شخصی	ارزیابی	کل
قدیمی	۵۲/۲۹	۲۸/۶۷	۱۰/۸۹	۵۹۷	۳۴/۸۷	۱۹۰۷	۶/۵۳	۳۶۳	۲۵۸۸	۲۵/۵۴	۲۵۸۸	۲۵۸۸
جدید	۳۸/۸۲	۱۱۹۷	۷/۱۰	۲۱۹	۲۱/۶۳	۶۶۷	۱۰/۰۸	۳۱۱	۱۷۲۶	۵۵/۹۸	۱۷۲۶	۳۰۸۳

طبق جدول ۱، به طور کلی، در کتابهای زبان تخصصی قدیمی، بیشترین فراوانی به ترتیب متعلق به سوالات محتوا (۲۹/۵۲٪)، زبان (۴۵/۵۴٪)، و تاثیر عاطفی (۰/۴۷٪) بود. در حالی که در کتابهای زبان تخصصی جدید، فراوانی سوالات مربوط به زبان (۵۵/۹۸٪) بیشترین میزان را داشته و سوالات مربوط به محتوا (۳۸/۸۲٪) و تاثیر عاطفی (۵/۱۸٪) پس از آن دسته سوالات قرار داشتند.

فراوانی بالای سوالات محتوا در کتابهای زبان تخصصی حاکی از آن است که نویسندگان به دنبال تقویت توانایی درک دانشجویان از ایده‌ها و موضوعات کلی و جزئی متن بوده‌اند (Freeman, 2014). اما در کتابهای نسل جدید، این مسئله با توجه به اهمیت دانش لغوی و ساختاری در درک مطلب، به سوی گنجانیدن سوالات بیشتر در این زمینه سوق پیدا کرده‌است و کتابهای زبان تخصصی نسل جدید حاوی سوالات مرتبط با زبان با میزان فراوانی بالاتر هستند. از این جهت، مطالعه‌ی حاضر با یافته‌های مطالعه‌ی بالغی زاده و ذاکروفایی (۲۰۲۰) مطابقت داشت. در مطالعه‌ی آنها، با افزایش سطح توانمندی زبانی فراگیران، سوالات مربوط به زبان در کتابهای آموزشی سطوح بالاتر بیشتر مورد استفاده قرار گرفته‌بود. در واقع، نتایج مطالعه‌ی حاضر حاکی از آن است که نویسندگان چنین مفروض می‌دارند که توانایی درک مطلب دانشجویان باید پیش از ورود به دانشگاه و نیز در واحد(های) زبان عمومی شکل گیرد به گونه‌ای که آنها در دوره‌های زبان تخصصی با سطوح بالاتری از فعالیتها و تکالیف مرتبط با زبان مواجه شوند که خاص رشته‌ی دانشگاهی آنهاست (رضایی و همکاران، ۲۰۱۶).

برخی نمونه سوالات هر دسته برای مشخص شدن تفاوت میان سوالات مختلف در ذیل ارائه شده‌است.

۱. محتوا (آشکار)، آمار قدیمی، درس ۱، صفحه ۴

What is a notational scheme?

۲. محتوا (ضمنی)، تغذیه قدیمی، درس ۵، صفحه ۶۳

How can our body synthesize glucose?

۳. محتوا (استنباطی)، تغذیه جدید، درس ۱۰، صفحه ۱۴۴

Decide if each word/phrase is related to input, process or output in nutrition policy-making.

- food assistance program - food production - ...

۴. زبان (لغوی)، مهندسی قدیمی، درس ۹، صفحه ۱۵۱

Match the words in Column A with their appropriate equivalents in Column B. there are more options in Column B than required.

۵. زبان (سازماندهی مجدد)، مهندسی جدید، درس ۵، صفحه ۷۱

Use the information in Reading 1 and complete the table.

۶. زبان (ساختاری)، مهندسی جدید، درس ۵، صفحه ۷۴

In the following sentences, choose the correct verb forms.

۷. تاثیر عاطفی (ارزیابی)، مهندسی قدیمی، درس ۹، صفحه ۱۵۰

How do you explain constraints?

در میان زیرمجموعه‌های سوالات خواندن و درک مطلب، سوالات مرتبط با دانش لغوی (۳۴/۳۷٪) و درک ضمنی (۳۳/۵۶٪) رایج‌ترین سوالات در کتابهای زبان تخصصی قدیمی بودند.

۸. دانش لغوی، برق، درس ۶، صفحه ۸۱

..... is a branch of science and engineering based on the motion of electrons in a wide variety of materials and under many different conditions.

- a) electricity b) electron conduction c) electronics d) physics

۹. درک ضمنی، آمار، درس ۱، صفحه ۱۲

Summation rules classify the relationship between

- a) A set of X scores b) A set of X scores squared only
c) Sets of X scores and Y scores only d) One and more than one set of scores

به طور مشابه، همین نوع سوالات (لغوی: ۴۶/۱۵٪، ضمنی: ۲۱/۶۳٪) در کتابهای زبان تخصصی جدید نیز بیشترین میزان فراوانی را داشتند.

۱۰. لغوی، تغذیه، درس ۱۰، صفحه ۱۴۵

Choose the correct word from the antonym pairs.

۱۱. ضمنی، مهندسی، درس ۵، صفحه ۷۴

Which of following is not among the advantages of new technologies?

- accessing details from a central database
placing orders on the spot
staff going to office to update their records
entering information into the system formation location

مطابق با مطالعات پیشین (بالغی زاده و رحیمی، ۲۰۱۱؛ بالغی زاده و ذاکروفایی، ۲۰۲۰)، غالب بودن نوع سوالات مرتبط با دانش لغوی و درک ضمنی در هر دو مجموعه کتاب‌های زبان تخصصی قدیمی و جدید، گرچه می‌تواند حاکی از توجه نویسندگان به نیازهای خاص رشته‌های دانشگاهی باشد، نشان دهنده ی تمرکز بر درک مطلب عمومی متون تخصصی است که با تکیه بر واژگان تخصصی و درک ضمنی اطلاعات ارائه‌شده حاصل می‌شود. این، بدان معناست که سوالاتی مربوط به درک استنباطی، واکنش شخصی، و ارزیابی، فراوانی کمتری داشته‌اند. بنابراین، به نظر می‌رسد کتابهای زبان تخصصی از پرداختن به سطوح بالاتر شناختی در ارائه ی سوالات و فعالیت‌های خواندن و درک مطلب بازمانده و در تمرکز بر توسعه ی توانایی تفکر انتقادی دانشجویان دوره های زبان تخصصی موفق عمل نکرده‌اند (رضایی و همکاران، ۲۰۱۶). این نتایج، مؤید یافته‌های تحقیقات پیشین است (روحانی و همکاران، ۲۰۱۴؛ عدلی و محمودی، ۲۰۱۷) که نشان داده‌بودند فعالیت‌های مربوط به بخش خواندن در بسیاری از کتابهای آموزش زبان، تنها بر تقویت مهارت‌های شناختی سطح پایین تکیه داشته‌اند.

از سوی دیگر، در هر دو مجموعه کتابهای قدیمی و جدید، سوالات مربوط به ارزیابی (قدیمی: ۰/۴۷٪، جدید: ۴/۰۲٪) بیش از سوالات واکنش شخصی گنجانده شده‌بودند. علاوه بر این، اگرچه سوالات مرتبط با واکنش شخصی در کتابهای قدیمی یافت نشد، میزان فراوانی آن در کتابهای جدید نیز (۱/۱۶٪) چندان چشمگیر نبود.

۱۲. ارزیابی، کامپیوتر قدیمی، درس ۴، صفحه ۴۹

Do you think marketing managers forecast their sales? Explain.

۱۳. ارزیابی، مهندسی جدید، درس ۵، صفحه ۷۹

Compare and contrast fiber-optic cables with copper-wire technology.

از این نظر، مطالعه‌ی حاضر با مطالعه‌ی فریمن (۲۰۱۴) و بالغی زاده و ذاکروفایی (۲۰۲۰) مغایرت داشت. در مطالعات پیشین که به بررسی بخش خواندن کتاب‌های آموزش زبان پرداخته‌اند، سوالات مربوط به واکنش شخصی بیش از سوالات مربوط به ارزیابی بکارگرفته شده‌بودند. به طور کلی، در هر دو مجموعه کتاب‌های زبان تخصصی قدیمی و جدید، سوالات مرتبط با تاثیر عاطفی فراوانی بسیار کمی داشتند به‌گونه‌ای که سوالات مرتبط با واکنش شخصی در کتابهای قدیمی یافت نشد. عدم توجه به استفاده از این گونه سوالات در تقویت و رشد مهارت خواندن و و درک مطلب

تخصصی می‌تواند مؤید نتایج مطالعه ی تاج الدین (۲۰۰۵) مبنی بر عدم توجه به نیازهای دانشجویان در تالیف کتابهای زبان تخصصی و فقدان برنامه‌ی درسی مدون در این زمینه باشد. به منظور همسوسازی کتابهای زبان تخصصی با نیازهای مختص رشته‌های دانشگاهی، فراخواندن دانشجویان به ابراز دیدگاههای خود به عنوان متخصصان بالقوه ی آن حیطه‌ی تخصصی می‌تواند توجه و درک آنها را از محتوای آموزشی خاص تقویت نموده (Hutchinson & Waters, 1987) و باعث ارتقای سطح انگیزه و تلاش آنها گردد که باعث پیشرفت تحصیلی آنها خواهد شد (Dudley-Evans & St. John, 1998). با برقراری ارتباط بین محتوای آموزشی زبان تخصصی و رخدادهای واقعی در محیط دانشگاهی و شغلی، می‌توان دانشجویان را به سوی دو هدف اصلی خواندن متون تخصصی، یعنی کسب دانش به‌روزرسانی شده و لذت‌بردن از حیطه ی آکادمیک خود پیش برد (Willis, 2008).

برای پاسخگویی به سوال دوم تحقیق، دو آزمون خبی دو در نرم افزار آماری انجام شد. همان‌طور که جدول ۲ نشان می‌دهد، در هر دو مجموعه کتابهای زبان تخصصی قدیمی و جدید، میان دسته‌های مختلف سوالات خواندن و درک مطلب، تفاوت معناداری وجود دارد (Sig.=0.000, P<0.05).

جدول ۲. نتایج آزمون‌های خبی دو برای دسته‌های مختلف سوالات خواندن و درک مطلب در کتاب‌های قدیمی و جدید

کتاب جدید	کتاب قدیمی	خبی دو
۳/۲۱۸	۱/۴۰۸	مقدار
۲	۲	درجه آزادی
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	سطح معناداری

تفاوت معنادار میان دسته‌بندی‌های مختلف سوالات مرتبط به بخش خواندن در هر دو مجموعه کتابهای زبان تخصصی قدیمی و جدید منتشرشده توسط سازمان سمت می‌تواند گویای عدم اصلاح شیوه‌ی توزیع سوالات در مجموعه‌ی جدیدالتالیف باشد. انتظار می‌رود در راستای برآورده‌سازی نیازهای دانشجویان رشته‌های دانشگاهی و در جهت ارتقای توانایی درک مطلب دانشجویان از متون تخصصی، سوالات مختلف در کتابهایی که در نسل جدید تالیف می‌گردد گنجانده‌شوند (عطایی، ۲۰۰۲) چراکه امروزه مطالعات

بسیاری با تمرکز بر نیازسنجی دانشجویان در رشته‌های مختلف وجود دارد و می‌تواند مبنای تحقیقاتی را برای این امر مهم فراهم آورد (سعیدی و صیادی، ۲۰۲۰). علاوه بر این، برای پاسخگویی به سوال سوم تحقیق، آزمون‌های متعدد خرد استفاده شد. نتایج حاصل در جدول ۳ نمایش داده شده است.

جدول ۳. نتایج آزمون‌های خرد برای مقایسه‌ی کتابهای زبان تخصصی قدیمی و جدید از نظر سوالات خواندن و درک مطلب

کتابهای قدیم و جدید	محتوا	زبان	تاثیر عاطفی
مقدار	۱/۲۴۱	۳/۴۸۷	۰/۷۱۴
درجه آزادی	۲	۲	۱
سطح معناداری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۳۹۸

بر اساس جدول ۳، کتابهای زبان تخصصی قدیمی و جدید مورد بررسی در این مطالعه، از نظر فراوانی سوالات محتوا و زبان، تفاوت معناداری داشتند درحالی‌که از حیث فراوانی سوالات مربوط به تاثیر عاطفی، تفاوت چشمگیری میان این دو دسته کتاب چاپ شده توسط سازمان سمت مشاهده نشد. تفاوت معنادار میان کتابهای زبان تخصصی قدیمی و جدید منتشر شده توسط سازمان سمت می‌تواند حاکی از بهبود کیفیت کتابها از جهت توجه بیش‌تر به مهارتهای درک مطلب دانشجویان در رشته‌های مختلف باشد. حصول به چنین دستاورد مهمی از سازمان سمت به عنوان مرجع تالیف و توزیع کتابهای زبان تخصصی در ایران دورازانتظار نیست. در عین حال، با توجه به نیازمحور بودن دوره‌های زبان تخصصی، بهتر آن است که به سوالات مربوط به دسته‌ی تاثیر عاطفی نیز توجه بیش‌تری شده و از آنها در تقویت مهارتهای سطح بالای شناختی در میان دانشجویان رشته‌های مختلف بهره گرفته شود (رضایی و همکاران، ۲۰۱۶).

۵. نتیجه‌گیری

هدف مطالعه‌ی حاضر، بررسی و مقایسه‌ی سوالات بخشهای مربوط به خواندن و درک مطلب در کتابهای زبان تخصصی قدیمی و جدید چاپ شده توسط سازمان سمت بود. از منظر دسته بندی فریمن (۲۰۱۴)، فعالیتهای مربوط به بخشهای خواندن در ۵ کتاب زبان تخصصی قدیمی و ۵ کتاب زبان تخصصی جدید مورد تحلیل و بررسی

قرار گرفتند. نتایج، حاکی از فراوانی بالای سوالات مربوط به محتوا در کتابهای قدیمی بود در حالی که سوالات مربوط به دانش زبانی در کتابهای زبان تخصصی جدید، بیش‌ترین فراوانی را به خود اختصاص داده بودند. همچنین، یافته‌های بررسی این دو مجموعه کتاب نشان‌دهنده تفاوت معنادار بین آنها از جهت میزان کاربرد سوالات مربوط به محتوا و زبان بود درحالی‌که از جهت سوالات مربوط به تاثیر عاطفی، تفاوت چشمگیری نداشتند.

نتایج تحقیق حاضر می‌تواند آگاهی مولفان کتابهای زبان تخصصی را نسبت به وجود و عدم وجود دسته‌های مختلف سوالات خواندن و درک مطلب ارتقا بخشد تا در ویرایش و اصلاح کتاب‌ها و تالیف کتابهای جدیدتر به توزیع مناسب و تعداد کافی سوالات توجه نموده و کتابهای زبان تخصصی را با اهداف این دوره‌ها و نیازهای دانشجویان رشته‌های خاص دانشگاهی همسو سازند. بنا به دیدگاه مانبای (۱۹۸۷)، باید منابع درسی زبان تخصصی در راستای توسعه و تقویت توانمندی ارتباطی (communicative competence) طراحی شوند. بواسطه‌ی دیدگاه موقعیت‌محور بودن نیازسنجی (Taron and Yule, 1989) و براساس نتایج مطالعه‌ی حاضر، پیشنهاد می‌شود سوالات خواندن و درک مطلب کتابهای زبان تخصصی در جهت تقویت همه‌جانبه‌ی درک دانشجویان در کلیه‌ی سطوح شناختی مورد بازنگری قرارگیرند. در این راستا، تعداد سوالاتی که به ارزیابی توانمندی دانشجویان برای درک استنباطی محتوای ارائه‌شده در متن‌ها، و ارائه‌ی نقطه نظرات و ارزیابی تخصصی و فردی می‌پردازد باید افزایش یابد. یعنی سوالات بخش خواندن در کتابهای زبان تخصصی باید نمایشگر توزیع مناسبی از انواع سوالات طرح‌شده در مدل نقد مورد استفاده در این مطالعه باشد تا بتواند درک مطلب دانشجویان را در مواجهه با متون تخصصی رشته‌ی خود ارتقا بخشد. در این راستا، باید ترکیبی متعادل از سوالات مربوط به محتوا، دانش زبانی، و تاثیر عاطفی را در کتابهای زبان تخصصی بگنجانند تا دانشجویان رشته‌های مختلف بتوانند با افزودن تجربیات و دانش پیش‌زمینه‌ی تخصصی خود به مفاهیم ارائه شده در متن، پاسخگوی انتظارات جامعه دانشگاهی از درک مطلب و مهارت خواندن باشند. علاوه بر این، یافته‌ها می‌تواند به اساتید زبان تخصصی کمک کنند تا برنامه‌ی آموزشی خود را با در نظر گرفتن سوالات موجود پیش برده و با استفاده از کاربرگ‌ها و فعالیتهای تکمیلی که براساس نیازهای گروه دانشجویان مخاطب خود آماده می‌نمایند، کارآمدتر سازند. این امر، باعث می‌شود تا معلمان بتوانند هم مهارت خواندن را با استفاده از متون تخصصی به دانشجویان تدریس کنند و هم

مهارت‌های زبانی و سطوح بالای شناختی را با استفاده از محتوای آموزشی در میان دانشجویان خود تقویت نمایند (Masuhara, 2013).

درواقع، به مولفان و دست‌اندرکاران امر تالیف و انتشار کتابهای دانشگاهی در سازمان سمت و کلیه‌ی انتشارات توصیه می‌شود تا برای تدوین و تالیف کتابهای زبان تخصصی، به تحقیقات حاضر در زمینه‌ی تحلیل نیازهای دانشجویان در رشته‌های مختلف توجه داشته باشند و ترکیبی متعادل از مهارت‌های سطوح پایین و بالا را در آموزش زبان تخصصی به دانشجویان لحاظ نمایند. یکی از محدودیتهای تحقیق حاضر این بود که بر کتاب‌های قدیم و جدید در پنج رشته دانشگاهی تمرکز داشت. تحقیقات پیش‌تر در این راستا می‌توانند کتابهای قدیمی و جدید چاپ شده توسط سازمان سمت را که برای دانشجویان رشته‌های دیگر تدوین شده‌اند مورد بررسی قرار دهند. با تحلیل و بررسی فعالیتهای مربوط به مهارت خواندن در پیکره‌ی بزرگتر می‌توان به بهبود فرایند تالیف کتابهای زبان تخصصی کمک کرد. همچنین، نتایج تحقیق حاضر را می‌توان با نظرسنجی از اساتید دوره‌های زبان تخصصی در رشته‌های مختلف و دانشگاه‌های متعدد تکمیل و غنی ساخت. ارزیابی کتاب‌های زبان تخصصی از دیدگاه اساتید می‌تواند به توسعه‌ی کتابهایی نیازم‌محور و مبتنی بر تحقیق و پژوهش بیانجامد. در این راستا، محققان در تحقیقات آتی می‌توانند از سیاهه‌های موجود برای ارزیابی بخش مربوط به مهارت خواندن از نقطه‌نظر اساتید دوره‌های زبان تخصصی بهره‌گیرند. همچنین، در این مطالعه، دیدگاه فراگیران مورد بررسی قرار نگرفت. دیدگاه آنها می‌تواند در تدوین و تصحیح کتابهای زبان تخصصی راهگشا باشد. از اینرو، به محققان توصیه می‌شود تا در مطالعات بعدی، از نظرات فراگیران به عنوان مهمترین کاربران این دوره‌ها در قالب ارزیابی و نقد مدون کتابهای زبان انگلیسی با اهداف دانشگاهی استفاده کنند.

کتاب‌نامه

- Adli, N. & Mahmoudi, A. (2017). Reading comprehension questions in EFL textbooks and learners' levels. *Theory and Practice in Language Studies*. 7(7), 590-595. <http://dx.doi.org/10.17507/tpls.0707.14>
- Atai, M, R., Iranmehr, A., Nasiri, M., Taherkhani, R., & Zare Alanagh, A, R, (1394). *English for the Students of Engineering*. Tehran: The center for studying and compiling University textbooks in Humanities (SAMT)

- Atai, M. R. (2002). ESAP curriculum planning in Iran: An incoherent educational experience. *Special Issue of the Journal of Faculty of Letters and Humanities*, 9(3), 17- 34.
- Baghaei, P. & Zohoorian, Z. (1397). English for the Students of Statistics. Tehran: The center for studying and compiling University textbooks in Humanities (SAMT)
- Baleghizadeh, S., & Rahimi, A. H. (2011). Evaluation of an ESP textbook for the students of sociology. *Journal of Language Teaching and Research*, 2(5), 1009-1014.
- Baleghizadeh, S., & Zakervafaei, H. R. (2020). Analyzing post-reading comprehension questions and task types in Four Corners. *MEXTESOL*, 44(1), 1-11.
- Biber, D., Conrad, S., & Reppen, R. (1998). *Corpus linguistics: Investigating language structure and use*. Cambridge University Press.
- Bloom, B. S. (Ed.) (1956). *Taxonomy of educational objectives, Handbook 1: Cognitive domain*. Longman.
- Charles, M. (2015). [Review of the book] *English language teaching textbooks: Content, consumption*, N. Harwood (Ed.). *TESOL Quarterly*, 49(4), 897-899. <https://www.jstor.org/stable/43893796>
- Djazayery, A. (1389). *English for the Students of Nutrition*. Tehran: The center for studying and compiling University textbooks in Humanities (SAMT)
- Djazayery, A., & Farzaneh Nejad, A. (1396). *English for the Students of Nutrition*. Tehran: The center for studying and compiling University textbooks in Humanities (SAMT)
- Dudley-Evans, T., & St. John, M. J. (1998). *Developments in English for specific purposes: A multi-disciplinary approach*. Cambridge University Press.
- Farhady, H. (1386). *English for the Students of Statistics*. Tehran: The center for studying and compiling University textbooks in Humanities (SAMT)
- Freeman, D. (2014). Reading comprehension questions: The distribution of different types in global EFL textbooks. In N. Harwood (Ed.). *English language textbooks: Content, consumption, production*. (pp. 73-110) Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9781137276285_3
- Grabe, W. (2009). *Reading in a second language: Moving from theory to practice*. Cambridge University Press.
- Haghani, M. (1384). *Special English for the Students of Computer*. Tehran: The center for studying and compiling University textbooks in Humanities (SAMT)
- Haghani, M. (1389). *English for the Students of Power, Electronics, Control & Communications*. Tehran: The center for studying and compiling University textbooks in Humanities (SAMT)
- Haghani, M. (1392). *English for the Students of Engineering*. Tehran: The center for studying and compiling University textbooks in Humanities (SAMT)
- Haghani, M. (1397). *English for the Students of Computer*. Tehran: The center for studying and compiling University textbooks in Humanities (SAMT)

- Haghani, M. (1997). *English for the Students of Power, Electronics, Control & Communications*. Tehran: The center for studying and compiling University textbooks in Humanities (SAMT)
- Hutchinson, T., & Waters, A. (1987). *English for specific purposes: A learning-centered approach*. Cambridge University Press.
- Liaw, M. (2007). Content-based reading and writing for critical thinking skills in an EFL context. *English Teaching and Learning*, 31(2): 45-87.
- Masuhara, H. (2013). Materials for developing reading skills. In B. Tomlinson (Ed.), *Developing materials for language teaching* (pp. 265-289). Bloomsbury.
- Munby, J. (1978). *Communicative syllabus design: A sociolinguistic model for defining the content of purpose-specific language programs*. Cambridge University Press.
- Nur Aktas, R., & Cortes, V. (2008). Shell nouns as cohesive devices in published and ESL student writing. *Journal of English for Academic Purposes*, 7 (1), 3-14.
- Nuttall, C. (1996). *Teaching reading skills in a foreign language*. Heinemann.
- Razmjoo, S. A. & Kazempourfard, E. (2012). On the representation of Bloom's revised taxonomy in Interchange course books. *The Journal of Teaching Language Skills*, 31(1), 171-204. <https://doi.org/10.22099/JTLS.2012.336>
- Rezaee, A. A., Taase, Y., & Alishahi, Z. (2016). Iranian domestically designed ESAP textbooks and students: A critical thinking perspective. *English Language Teaching*, 3(4), 47-61.
- Roohani, A., Taheri, F., & Poorzanganeh, M. (2014). Evaluating Four Corners textbooks in terms of cognitive processes using Bloom's revised taxonomy. *Journal of Research in Applied Linguistics*, 4(2), 51-67. http://rals.scu.ac.ir/article_10538.html
- Saidi, M., & Sayyadi, M. (2020). Whose court is the ball in? An academic language needs analysis of Iranian students of physical education. *International Journal of English Language and Translation Studies*, 8(1), 55-63.
- Tajeddin, Z. (2005). *English for business communication*. Paper presented in the First National ESP/EAP Conference, Tehran, Iran.
- Tarone, E., & Yule, G. (1989). *Focus on the language learner*. Oxford University Press.
- Waters, A. (2006). Thinking and language learning. *ELT Journal*, 60(4), 237- 319.
- Willis, J. (2008). *Teaching the brain to read: Strategies to improve fluency, vocabulary, and comprehension*. Association for Supervision and Curriculum Development.